

અનાવિલ રિવાજ દર્પણ

પ્રસ્તાવના

લગ્ન એટલે બે પરિવાર, બે કુંટુબ, બે ગોત્ર, બે વ્યક્તિનું મિલન.

જે વ્યક્તિના લગ્ન હોય, દીકરો કે દીકરી તેને પોતાને આનંદ અને ઉમંગ હોય પરંતુ મા - બાપ બધાને હરખ માતો ન હોય. હવે એક વર્ષ અગાઉથી લગ્નની તૈયારી કરતા હોય છે.

લગ્ન કરવા એ એક સામાજિક કાર્ય છે. સમાજને આગળ ચલાવવો એ દરેક વ્યક્તિની જવાબદારી છે.

બે વિજાતીય વ્યક્તિનું મિલન, સંતતિને જન્મ આપી ભવિષ્યનું નિર્માણ થાય, સમાજ વધતો રહે. બાળકની જવાબદારી લઈ સારા સંસ્કાર આપવા સારું શિક્ષણ આપવું, સારી રીતે જીવનમાં સેટ કરી આપવાની માતા - પિતાની જવાબદારી છે એ જવાબદારીના ભાગરૂપે લગ્ન પણ આવે છે એટલે લગ્ન કરાવવા એ સામાજિક નું કાર્ય છે કે મનુષ્ય લગ્ન કરી સમાજનું નિર્માણ કરે છે.

લગ્ન કરાવવા એટલે યોગ્ય પાત્ર પોતાના દીકરા - દીકરી માટે શોધવું.

આ યોગ્ય પાત્ર પોતાની દીકરી કે દીકરાને યોગ્ય અનુકૂળ આવે તો મા-બાપ આગળ વાત ચલાવે છે. દીકરા - દીકરીને એકબીજા જોડે વાત કરી રૂબરૂ મુલાકાત ગોઠવી વડીલો વચ્ચે વાતચીત થયા પછી માતા - પિતાને યોગ્ય લાગે પછી નક્કી કરે છે.

હું આ યોગ્ય પાત્ર મળી રહે તે માટે “ લગ્ન મેળાપક ગ્રુપ ” ચલાવું છું. આ બુક જેમની પાસે હોય તે મારો નંબર : ૯૯૭૪૪૩૪૯૫૦ છે. જરૂર હોય તો ફોન કરજો. હું (બીના કમલેશ દેસાઈ) સમાજના દરેક દીકરા - દીકરીને યોગ્ય પાત્ર મળે એ હેતુથી ચલાવું છું. સમાજનું કામ કરવામાં મને ખુબ જ આનંદ થાય છે. આપણા સમાજને આગળ વધારવા, ટકાવી રાખવા, જરૂરિયાતને મદદ કરવાનો મારો ધ્યેય છે.

હું વલસાડમાં “ અનાવિલ સહિયર ગ્રુપ ” ચલાવું છું. તેમાં એડમીન તરીકે હું જ મેસેજ કરી શકું એ રીતે ચલાવું છું ફક્ત સમાજની (વલસાડની) જે બહેનો માટે ઉપયોગી થવા નું મારો ધ્યેય છે. વલસાડની ઘણી બહેનોની આવડત, ધંધા વગેરેનો સહકાર આપવાનો મારું ધ્યેય છે. ફક્ત કામની જ વાત ગ્રુપમા આવે છે. આ ગ્રુપ વલસાડ અનાવિલ બહેનો પુરતું સિમીત છે. કારણ કે ધંધા માટે વલસાડ પૂરતું મર્યાદિત રાખેલ છે. હું લગ્ન પ્રસંગોમાં જાઉં છું

ત્યારે ઘણાં બધાં લગ્નના રીત રીવાજો વિશે પૂછતા હોય છે ઘણી બહેનો કહે છે કે તમે આપણા રીત રિવાજની બુક લખો. ઘણાની ઈચ્છા અને માંગણીથી મારે અંતે લખવાનો વિચાર આવ્યો. જે ખાસ અનાવિલો બહાર ગામ અમેરિકા, કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા, આફ્રિકા અને ગુજરાતની બહાર રહેતા વડીલો વગર રહેતા કેમિલીને રીત - રિવાજની ખબર હોતી નથી તેઓની ઈચ્છા - લાગણીને માન આપી આ પુસ્તિકા લખી છે.

આશા રાખુ છું કે આ પુસ્તિકાનો પ્રેમથી સ્વીકાર કરશો. નાનપણથી અનાવિલ હોવાનો ગર્વ એટલે અનાવિલ રીત - રીવાજ કે બધી બાબતોની જાણકારી રાખવાનો શોખ, ઘણી વખત બીજી જવાબદારીઓ વચ્ચે શોખને પણ લગામ આપવી પડે પરંતુ વડીલોની સલાહ અને મારા જેવી બહેનોને સાથે લઈને આ પુસ્તિકા લખી છે. મારી મિત્ર તે પણ અનાવિલ રીત - રીવાજની જાણકાર એટલે હું એકલી, મારા પોતાનો આત્માવિશ્વાસને સપોર્ટ જોઈએ એટલે મારી એક મિત્રનો સહકાર લીધો તેનું નામ છે કલ્પના દેસાઈ (ધમડાચી) એટલે અમે બંને એ પૂરા રીત - રીવાજની ઊંડાણમાં જઈને આ પુસ્તિકા બહાર પાડી છે.

આ મારી સહેલી કલ્પના માયદેવ માટલા, વાકિયા, હરખવાનો સામાન, ગોરમટી, અળાયા, ઊભારો, લાલ શાલ, વર બેડું, ગોરમટી માટેની ટોપલી, કોદાડી, વાલો, ગોત્રેજ ઘડો, નામણ દિવો, અખંડ દીવો, ઈંડી-પીડી વગેરે લગ્નમાં રીત - રીવાજમાં જરૂરી વસ્તુઓ ફી માં મળશે. બધી વસ્તુઓ એક જગ્યાએ મળી રહે એ હેતુથી આ સેવા કરે છે. કામ પૂરું થયા બાદ પાછી બધી વસ્તુઓ પરત કરવી. બધી વસ્તુઓ શણગાર કરેલી મળશે.

સંપર્ક : કલ્પના રાજેશભાઈ દેસાઈ, મો. : ૯૬૦૧૩ ૧૫૦૫૬, ધમડાચી - દેસાઈ ફળિયું, વલસાડ.

આ પુસ્તિકા દ્વારા અનાવિલ બહેનોને આપણા રીત-રિવાજ વિશે માહિતી આપવાનો અમારો પ્રયાસ છે.

પણ અમારી વિનંતી કે આ રિવાજ અમારી જાણના છે પરંતુ દરેક ગામ, કુટુંબ, ગૌત્ર મુજબ રિવાજોમાં થોડાથોડા ફેરફાર હોય છે તો તે સ્વીકારશો. અમારી પુસ્તિકા દ્વારા અમને ખાત્રી છે કે તમને મદદરૂપ થશે જ...

આભાર સહ...
બીના કમલેશ દેસાઈ ઓલગામ - વલસાડ
કલ્પના રાજેશભાઈ દેસાઈ ધમડાચી - વલસાડ

કાચા ચાંલ્લા

દીકરા - દીકરીના લગ્ન માટે જોવાનું રાખવામાં આવે ત્યારે જો બંને પક્ષે જો બધી રીતે હા હોય તો બંને પક્ષે પ્રથમ શુકનની વિધિમાં ચાંદી આપવામાં આવે છે એટલે ભગવાનના સિક્કા સાથે લઈ જવા, જો બંને પક્ષે હા થાય તો પ્રથમ ચાંદી જ આપવામાં આવે છે. આ સાથે મીઠાઈ લઈ ગયા હોય તો તે આપવામાં આવે છે. ઘરના બધા સભ્યો કવર કે ચાંદીની વસ્તુ શુકનમાં આપે છે.

ત્યાર પછી પાકા ચાંલ્લાની વિધિ કરે છે. ઘણાં કુટુંબોમાં પાકા ચાંલ્લા ન રાખતા સીધા લગ્ન પણ રાખવામાં આવે છે.

પાકા ચાંલ્લા

છોકરીવાળાએ લઈ જવાની વસ્તુઓ :

- (૧) સ્ક્રકર કે પતાસાનો પડો Δ આકારનો આવે છે.
- (૨) છાબમાં (થાળી)માં હાર, કલગી
- (૩) ડબ્બામાં લાડવા, થાળી કે ડિશમાં શણગારીને લઈ જાય છે. આ દરેકની ઈચ્છા અનુસાર
- (૪) ડીચીવાળા પાન - ૧૧ નંગ, કંકુ, સોપારી - ૧૧ નંગ
- (૫) કાચા કેળાનો કાતરો - એકી સંખ્યાવાળો ૧૧ કે ૧૩
- (૬) કાચા કેળા ન મળે તો પાકા કેળા પણ ચાલે
- (૭) બ્રાહ્મણ માટે કવર
- (૮) કુંવારીકાનું કવર
- (૯) ગીત ગાવાનું કવર
- (૧૦) જમાઈરાજ માટે રીત (પેશ ભરવાની)નું કવર વીંટી પણ લઈ જાય છે. ઈચ્છા અનુસાર
- (૧૧) તરોપો (મીડિયમ સાઈઝ)

છોકરાવાળાએ પણ ચાલ્લામાં આપવાની વસ્તુઓ :

- (૧) ચાંદીના સાંકડા, ઝુડો પોતાની ઈચ્છા અનુસાર
- (૨) સાડી (ચણીયા ચોળી, ગાઉન, ડ્રેસ)
- (૩) છોકરાવાળા છોકરીવાળા પક્ષને નાસ્તો કે જમાડતા હોય છે.

આમ પાકા ચાંલ્વાની તૈયારી કરી છોકરાવાળાને ત્યાં છોકરીવાળા નક્કી કરેલી સંખ્યામાં જાય છે. વિધિ પૂર્ણ કરે છે.

બ્રાહ્મણ છોકરાવાળા પક્ષથી આવે છે. ગણપતિ પૂજા કરાવી ચાંલ્વાની રીત કરાવે છે. કુંવારીકા બાજુમાં બેસે છે. હાથમાં તરોપો પકડી દીકરીના પિતા થનાર જમાઈરાજને પગમાં ઉતરતું પાણીથી પગ ઘોઈ હાથમાં ચડતું પાણી અને કપાળે તિલક કરી હાથમાં તરોપો મૂકી - પાન મૂકી કવર ગીફ્ટ આપે છે. તેને પેશની રીત કહે છે.

પહેલાના જમાના કે હજુ પણ છોકરી પક્ષના બધા પુરુષો આ રીત કરતા હોય છે પરંતુ હવે દીકરા - દીકરીને ખુરશી - સોફા પર બેસાડી બધાંજ વડીલો ઉપર જઈ ગીફ્ટ આપી આશીર્વાદ આપી ફોટોશેસન કરાવતા હોય છે.

આ પછી જમણવાર કે નાસ્તા થતા હોય છે. પછી બંને પક્ષે લગ્નની તારીખ અંગે ચર્ચા કરી તારીખ નક્કી કરતા હોય છે.

નોંધ : લગ્નની તારીખ નક્કી થાય અને લગ્નની તૈયારી ખરીદી કરતાં પહેલા પહેલા સારો શુભ દિવસે લાલ નાળા - છડી, કંકુ, સોપારી, જીરૂ - મીઠું (થોડું લાવવું) આમ પાંચ વસ્તુની પ્રથમ ખરીદી કરવી શુકન મનાય છે. વસ્તુ લાવી ભગવાન પાસે મૂકવી લગ્નના કામમાં ઉપયોગમાં લેવી, પછી લગ્નની બધી તૈયારી કરવી.

કંકોત્રી છપાવવી

સારો દિવસ જોઈને કંકોત્રી છપાવવામાં આવે છે. કંકોત્રી આવે એટલે એક કંકોત્રી કંકુના છાંટા કરી ઘરમાં ભગવાન પાસે મૂકવામાં આવે છે.

પ્રથમ કુળદેવીને આમંત્રણ આપવું.

પોતે જે ભગવાનમાં શ્રદ્ધા રાખતા હોય તે ભગવાનના મંદિરે જઈ કંકોત્રી અને સાકર, મીઠાઈ લઈ ભગવાનને આમંત્રણ આપવું.

મોસાળામાં આમંત્રણ આપવા જવું પછી કુટુંબ મિત્રવર્તુળમાં કંકોત્રી વહેંચવી.

માટલીની વિધિ

લગ્નની તારીખની આગળના દિવસોમાં દીકરી પક્ષ તરફથી શુકનની વસ્તુઓ દીકરાવાળા પક્ષે મોકલતા હોય છે. વર્ષોથી ચાલતો આ રિવાજ છે.

૨૧, ૧૯, ૧૭, ૧૫, ૧૩, ૧૧, ૯, ૭, ૫, ૩ દિવસ અગાઉ એકી સંખ્યા હોય તે મુજબ અનુકૂળતાએ માટલી મોકલવાનો રિવાજ હોય છે.

માટલી મોકલવા માટે મોકલાતી વસ્તુઓ :

- ✍ મહારાજના હાથે લખેલી કંકોત્રી.
- ✍ શણગાર સજ્જને બનાવેલી સુંદર લખાણવાળી કંકોત્રી.
- ✍ લાડવાનો ડબ્બો - મુખ્ય ઘર, મામા, કાકા, નંણદ માટે પણ માટલી સ્વરૂપે લાડવાના ડબ્બા મોકલવામાં આવે છે. માટલીના લાડવામાં લાગણી અનુસાર લાડવા મોકલે છે. ૨૧ શેર, ૧૫ શેર, ૧૧ શેર, ૫ શેર મોકલવામાં આવે છે.
- ✍ ડબ્બામાં નીચે પૈસા સોપારી મૂકી લાડવો ભરવામાં આવે છે ઉપર શણગાર કરી મોકલવામાં આવે છે.

નોંધ : માટલીનો લાડવા આવે તેમાંથી પાછો થોડો લાડવો દીકરાની મા વલુ માટે લાડવો અને ચાંલ્લા કવર મોકલે છે. (હવે રિવાજ બંધ જેવો જ છે.)

પહેરામણી રીત

આ રિવાજ જરૂરી ન લાગતા સમાજમાંથી બંધ થઈ ગયો છે.

મંડપ મુહૂર્ત

લગ્નની ત્રીજી વરઘ એટલે બે દિવસ પહેલા ત્રીજા દિવસે મંડપ મુહૂર્ત કરે છે. પરંતુ હવે હોલમાં લગ્ન થતા હોવાથી શાંતક પહેલા બ્રાહ્મણ એક કુંડામાં કરાવતા હોય છે.

રેતી ભરેલા કુંડામાં મંડપ મુહૂર્તની રીત કરાવે છે.

ગીત અને મહેદીનો રિવાજ

દીકરા - દીકરીના લગ્નના ગીતો પોતાના ઘરે અને મોસાળમાં બંને જગ્યા, ક્યાં તો બંને સાથે ગીતો ગવડાવવાનો રિવાજ છે. હવે તો આ ગીતો ગાવા માટે પાર્ટીકે ગાવાવાળા આવતા હોય છે અને આનંદ માણતા હોય છે.

સાથે નૃત્ય ગાન પર ગરબા રાસ અને ફિલ્મોના ગીતો પર નૃત્ય કરીને આનંદ કરતા હોય છે. લ્હાણી પણ વહેંચવાનો રિવાજ છે પરંતુ હું માનું કે આ રિવાજને પણ તિલાંજલિ આપવી જોઈએ.

સાથે મહેદીનો રિવાજ છે, બધી સ્ત્રીઓ મહેદી મૂકી આનંદ લે છે.

વર પક્ષે લગ્નના આગલા દિવસે ગ્રહશાંતક સાથે ગરબા રાસનો રિવાજ

વરપક્ષ તરફથી કન્યા પક્ષને શાંતકમાં બોલાવવાનો રિવાજ હોય છે. કન્યાપક્ષના ત્યાં હાજરી આપતા હોય છે હવે એ રીતે જ લગ્નના દિવસો ગણતરી કરીને બધી જગ્યાએ અનુકૂળતાથી હાજરી આપી શકાય એ રીતે જ બધા પ્રસંગો ગોઠવાતા હોય છે.

પીઠી લગાવવાની રીત

લગ્ન ઘરના આંગણે હોય તો ત્રીજી વરઘથી પીઠી લગાવે છે અને હોલમાં લગ્ન હોય તો લગ્નના દિવસે કન્યાને પીઠી લગાવે છે.

વરપક્ષમાં વરને પીઠી હોલમાં માયદેવ સ્થાપવાના હોલમાં અથવા શાંતક કરે તે દિવસે પીઠી લગાડવામાં આવે છે અને ઘરે માયદેવ માંડવાના હોય તો તે પહેલા પીઠીની વિધિ કરવામાં આવે છે.

પીઠી દીકરા - દીકરીના “મા” પિયરથી પીઠીનો ડબ્બો (મોસાળથી) આવેલો હોય છે તે જ પીઠી લગાડવામાં ઉપયોગમાં લે છે.

પીઠીની વિધિ મહારાજ કરાવે છે મા સિવાય ચાર જણા પીઠી લગાવે છે. કાકી, ભાભી, મામી, ફૂંઓ પીઠી લગાવે છે.

પીઠી લગાવવાની રીત :

દીકરા કે દીકરીને મા પગમાં ઉતરતું પાણી, હાથમાં ચડતું પાણીથી વિધિ બાદ કંકુનો ચાંલ્લો કરી પગમાં ઉતરતું, હાથમાં ચઢતું કંકુથી વિધિ કરે છે ચાંલ્લો - ચોખા - કંકુનો કરવો. પહેલા હાથથી ચોકડી કરી પગ ઘૂંટણ, ખભા પર લગાવી હાથની ચોકડી છોડી ગાલ ઉપર સીધા હાથે લગાડવામાં આવે છે. ચોખા વધાવી, અંતરણ કટકો બીજા વિધિ કરવાના હોય તેને આપવો, આમ કુલ પાંચ જણો વિધિ કરવી.

ઉકરડી નોતરવાની રીત

આ રીતમાં ઉકરડી લઈ જવાની વસ્તુઓ :

પાણીનો લોટો, ચોખા (વધારે) લેવા, સેવ - વડી, ઈંડી, પીંડી, છૂટા પૈસા, સોપારી, દીવો, કંકુ, પાપડ, પુરી, નામણ દીવો, હરખવાનો સામાન અંતરણ કટકો, વાંકિયા, લઈ જવા.

સેવ - વડી બનાવવાની રીત :

ઘઉંનો લોટ, દૂધ, હળદર, ઓછામાં ઓછી સાત - આઠ વડી અને સેવ જોઈએ. એટલો એક વાડકી જેટલો લોટ લઈ હળદર નાંખી દૂધથી લોટ બાંધીને ગોળ - ગોળા બનાવવા, સાત - આઠ બનાવવા. નાના લખોટી જેવડા - વડી - લાંબી - ભગવાનની દિવેટ ઊભી દિવેટની જેમ વાળીને વડી બનાવવી થોડો સમય ખુલ્લી રાખી નાના ડબ્બામાં લખના સ્થળે લઈ જવી.

ઈડી - પીંડી બનાવવાની રીત :

ગાયના છાણમાંથી નાના - આઠ - દશ લખોટી જેવા કે મુઠિયા જેટલા ગોળા વાળી તડકામાં લખનાં બે - ત્રણ દિવસ પહેલાં બનાવી સુકવી દેવા બોક્ષમાં લખના સ્થળે લઈ જવા.

હવે તૈયાર અને ચાંદીના વરખવાળી ડેકોરેશનવાળી તૈયાર મળે છે એટલે ગાયનું છાણ ન મળે તો પણ વાંધો નહિ.

શાંતક પહેલાં વહેલી સવારે ઉકરડી નોતરવા જાય છે એટલે મા

સિવાય બીજા ઓછામાં ઓછા ચાર જણાં જોઈએ વધારે હોય તો પણ ચાલે માટે જે વ્યક્તિ (બહેનો) ને વિધિમાં લેવાના હોય તેઓને ઉકરડી નોતરવાનો સમય આપી દેવો એટલે સમયે હાજર રહે.

વિધિ :

પ્રથમ જેના લગ્ન હોય તેની મા વિધિ કરે. પાણીનો લોટા વડે રેડીને ધરતી મા ઉપર સ્વસ્તિક દોરવો. (ઢોળાવ હોય તો પાણી ભેગુ થાય પણ વાંધો નહિ.) બ્લોક લગાવેલા હોય તો પણ ઉપર જાડો થઈ શકે. પછી ચોખાનો ભરેલો સ્વસ્તિક ક્રુ દોરવો. તેના ઉપર પૈસા સોપારી મૂકી કંકુનો ચાંલ્લો, ફૂલ ચઢાવવા પછી નાની પેપર ડીશ કે થેલીમાં પુરી - પાપડ લીધેલા હોય તે તેના પર મુકવા સાથે સેવ - વડી બે - બે મૂકવી. ઈંડી પિંડી પણ બાજુમાં મૂકવી, પછી સૂરજદાદાની પૂજા કરવી. કંકુ - ફૂલ - ચોખા સૂરજદાદાને વધાવવા, પગે લાગવું પછી હરખવાનો સામાન લેવો તેમાંથી તારક કાઢી લેવી, બાકીની વસ્તુઓને અંત્રહરણ કટકામાં ઢાંકીને સૂરજદાદાને ચાર વખત ગોળ ફેરવી ઊભું ગોળ ફેરવવું, પૂર્વથી ઉત્તર, પશ્ચિમ અને દક્ષિણ દિશા એમ ગોળ ફેરવવું.

પછી અંત્રહરણ કટકો બીજા જે બહેનો વિધિ કરવાના હોય તેમને આપવું તેઓ પણ આ જ રીતે વિધિ કરશે. આમ “ મા ” સિવાય ચાર કે તેથી વધુ બહેનો વિધિ કરી શકે છે.

જુવારના વાંકિયા પણ ચાર દિશામાં મમ્મીએ જ વધાવવા, પાછા વણી લેવા. (સાંજની વિધિ માટે જોઈશે, બીજી બહેનોએ વણી લેવા.)

ગોરમટીની વિધિ

ગોરમટીની વિધિમાં લઈ જવાની વસ્તુઓ ;

પૂજાની થાળી, દીવો, પાણીનો લોટો, અંત્રહરણ કટકો, વાંકિયા, ટોપલી, કોદાળી - ટોપલી પર ઢાંકવાનો કટકો.....

ગોરમટી લેવા જાય ત્યારે ઢોલ શરણાયવાળાને પણ લઈ જાય છે. ઉકરડી જેમ જ જે બહેનોએ વિધિ કરી તે બહેનો સમયે હાજર રહે એટલે અગાઉથી કહી રાખવું. જેના લગ્ન હોય તેની મમ્મી નામણ દીવો હાથમાં લઈ

લે છે. અંત્રકરણ કટકો કેડમાં ખોસી રાખવો. બીજી બહેનો બીજી બધી વસ્તુઓ લઈ લે છે. ટોપલી માથે મૂકવા સૌભાગ્યવતી કામવાળી હોય તેને સાથે લઈ લેવી. (જે શાંતકની ફૂંડી બનાવવા ઉપયોગમાં લેવા માટે હવે તો લોખંડની ફૂંડી તૈયાર મુકી હોય છે). હોલમાં ન મળતાં થોડી માટી ઝભલાં થેલીમાં અગાઉથી મંગાવી તેનાથી રીત કરી શકાય.

ગોરમટીની રીત જેમ જ પ્રથમ પાણી અને પછી ચોખાથી ભરેલો સ્વસ્તિક કરવો, દીવો પ્રગટાવવો પછી પાપડ, પૂરી, સેવ, વડી, ઈંડીપીંડી મૂકી પછી મમ્મીએ કોદાળીની પૂજા પ્રથમ કરવી પછી કોદાળીથી ચાર વખત જમીનમાં ઘા કરી ચાર ટુકડા ટોપલીમાં મૂકવા. આ રીત મમ્મી સિવાય ચાર જણાએ આ મુજબ કરવી. જેમણે વિધિ કરી હોય તે ચાર બહેનોએ ટોપલીને હાથ લગાવી કામવાળીને માથે ચઢાવી પછી બધી બહેનો ગીત ગાતા મંડપમાં આવે છે. પાટલો મૂકી કામવાળીને ઉપર ઊભી રાખી તેના પગ ઉપર ઉતરતું પાણીથી પગ ધોવા, કંકુના ચાંલ્લા પગ પર ઉતરતા, હાથમાં ચઢતા અને કપાળે તિલક કરી ચોખા લગાવવા. હાથમાં ડીચાવાળું પાન મૂકી, નાળિયેર - ચોખા અને પૈસા, સોપારી અને રૂપિયા નું કવર (૫૧, ૨૧, ૧૦૧ રૂપિયા) મુકે છે. પછી જે બહેનોએ વિધિ કરી હોય તે ચાર બહેનો તેના માથા ઉપરથી ટોપલી ઉતારી શાંતક કરીએ ત્યાં મૂકવી, મહારાજને સોંપવી.

નોંધ : નામણ દીવામાંથી કપાસિયા ગોરમટી લીધા પછી સાર્થડ ઉપર કાઢી નાંખવા.

માયદેવ માંડવાની રીત

જરૂરી વસ્તુઓ : માયદેવ માટલા - બે મિડિયમ તેના ઉપર બે નાના માટલા લાવવા. તૈયાર પણ મળે છે.

ગોત્રજ ઘડો : (મિડિયમ સાર્થડ) નો લેવો. પૂરી, પાપડ, સેવ - વડી, લાડવો, સાડી, પૈસાનું કવર, આંબાના પાન; નાળિયેર, ઊભારો, ફૂલના હાર, સોપારી, ઘૂપ પૈસા.

આ વિધિ માતા - પિતા કરે છે. જે ગ્રહશાંતક કરવાના હોય તે કરે છે.

બ્રાહ્મણ જ માયદેવ માટલા સ્થાપે છે. ગોત્રજ ઘડો કુટુંબની કોઈપણ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી પાણી ભરી લાવે છે અને પૂજા શરૂ કરે છે.

: ગ્રહશાંતક સામગ્રી :

વર - કન્યાના માતા - પિતા ગ્રહશાંતક કરવા બેસે, ગ્રહશાંતકની તૈયારી બ્રાહ્મણ કરે છે.

સામગ્રી :

નાળીયેર - ૧૧	બાજઠ - ૨ નંગ	લાલ કટકો - ૧ મીટર
કંકુ - ૧૦૦ ગ્રામ	શેરડી - ૨ નંગ (ટૂકડા)	સફેદ કટકો - ૧ મીટર
અષ્ટગંધચંદન - ૧૨૫ ગ્રામ	આંબાના પાનનું તોરણ	દરોઈ - તુલસી
અબીલ - ૧૨૫ ગ્રામ	દુધ - દહીં - ઘી - મધ	બીલીપત્ર
ગુલાલ - ૧૨૫ ગ્રામ	- ખાંડ	કેળા - ૬ નંગ
સિંદૂર - ૧૨૫ ગ્રામ	છૂટા ફૂલ	જમરૂખ - ૨ નંગ
લુણદર - ૧૫૦ ગ્રામ	થાળી - ૩ નંગ	સફરજન - ૨ નંગ
મોટી સોપારી - ૫૦૦ ગ્રામ	લોટા - ૨ નંગ	દાડમ - ૨ નંગ
લાલ નાળા છડી - ૨	કોડીયા - ૪ નંગ	મોસંબી - ૨ નંગ
સાકર - ૧૦૦ ગ્રામ	કોપરાની વાટી નંગ - ૩	પાટલા - ૨ નંગ
તલ - ૩૫૦ ગ્રામ	એલચી - લવંગ રૂ. ૧૫	બીજોરુ - ૧ નંગ
તુવેરની દાળ - ૨૫૦ ગ્રામ	કપુરગોટી નંગ - ૨	ડીયાવાળા પાન ૨૦ નંગ
મીઢળ - ૨	ધૂપસળી બંડલ - ૧	ફૂલના દાર - ૭ નંગ
જવ - ૨૫૦ ગ્રામ	દરાખ - ૧૦૦ ગ્રામ	રકાબી - ૩ નંગ
કમળકાકડી - ૫૦ ગ્રામ	ગોળ - ૨૦૦ ગ્રામ	વાટકી - ૩ નંગ
ખાંડ - ૨૫૦ ગ્રામ	આલુ - ૧૦૦ ગ્રામ	ચમચી - ૩ નંગ
ગુગળ - ૫૦૦ ગ્રામ	બદામ - ૧૦૦ ગ્રામ	છાણા - ૨૦ નંગ
સરસીયા - ૫૦ ગ્રામ	ખારેક - ૧૦૦ ગ્રામ	ઈંટ - ૨૦ નંગ
પૌંવા - ૩૫૦ ગ્રામ	સૂતરનો દડો - ૧	
વાળો - ૫૦ ગ્રામ	ચોખા - ૨ કિલો	
સુખડના છોડા - ૫૦૦ ગ્રામ	ઘંઉ - ૧ કિલો	
સમીધની પણી - ૪ નંગ	દીવાસળી - ૨	
ઘી - ૧ કિલો	રે	

ગ્રહશાંતક

ગ્રહશાંતકની પૂજા માટે બ્રાહ્મણ લીસ્ટ આપે તે બધી વસ્તુઓ લાવવી. બ્રાહ્મણ પોતે પણ લઈ આવે છે.

ગ્રહશાંતકની વિધિ થોડી કર્યા પછી કન્યાને તેના મામી થરકાંકણ પહેરાવે છે.

કન્યાને કપાળે ચાંલ્લા ચોખા લગાવે છે. જમણા હાથે વેલણ પકડાવીને પહેલા કાચની લાલ (લીલી) બંગડી પહેરાવે છે. પછી થર-કાંકણ પહેરાવે છે. આમ બંને હાથમાં પહેરાવે છે. મામી કવરમાં કન્યાને પૈસા આપે છે.

વાનો લેવાની રીત :

કન્યા કુઈને ચાંલ્લો કરે છે પછી કુઈ કન્યાને ચાંલ્લો ચોખા લગાવે છે કુઈ વાનો કન્યાનાં ખોળામાં આપે છે. ચઢતું કંકુના હાથમાં ચાંલ્લા કરી નાળિયેર હાથમાં આપે છે. હાર પહેરાવી, વાલો ઓઢાડીને ગ્રહશાંતક મંડપમાં કન્યાને તેની માતા, મામી, કુઈ, કુટુંબીઓ સાથે આવે છે, પૂજા કરે છે. ગ્રહશાંતકની પૂર્ણાહુતિમાં કુટુંબીજનોને ભેગા કરી નાળિયેર હોમવામાં આવે છે.

મોસાળાનું આગમન

મોસાળું આવે છે. વાજતે ગાજતે લેવા જાય છે. સ્વાગત કરે છે.

ગ્રહશાંતક પૂરી થાય એટલે પૂજામાં બેઠેલા માતા પિતાને શાંતકમાંથી ઉઠાડવાની વિધિ કરવામાં આવે છે. મોસાળામાં દીકરી જમાઈને પોતાની લાગણી શક્તિ અનુસાર કવર - કપડાં કે ગીફ્ટ આપે છે.

ગ્રહશાંતક પૂરી થયા પછી દિયર - ભાભી પાસે હથેવારોની રીત કરાવે છે. પાટલા પર ઉભારો, નાળિયેર મૂકી, સુતરના તાર બંને ગળામાં પહેરાવવામાં આવે છે. નાળિયેર દિયર - ભાભી વચ્ચે ખેંચતાંણ કરી રમૂજ ટુચકો કરે છે.

મોસાળા પુજન

ગ્રહશાંતક પછી મોસાડામાં આવનાર સ્ત્રીઓને હવે તો ભાઈઓને પણ પૂજન કરે છે. મામીના પગે ઉતરતું પાણી હાથમાં ચડતું કંકુ ચાંલ્લા કરે છે. હાથમાં ડીચાવાળા પાન મૂકવામાં આવે છે. પછી તરોપા કે નાળિયેર હાથમાં મૂકે છે. પૈસા સોપારી પણ મૂકે છે. ખુબજ માનપાન થી લાગણી અનુસાર ગીફ્ટ આપી સ્વાગત કરી છેલ્લા ચોખા વઘાવી જમાડવા લઈ જાય છે.

કલવો ખવડાવવાની રીત

કન્યા પક્ષવાળા વર પક્ષને ઉતારો આપેલ હોય ત્યાં અથવા મંડપ પાસે વરઘોડો આવે ત્યારે શુકનનું દહીં - જીરૂ ખવડાવી શુકન કરાવે છે.

(અસલ એવો રિવાજ હતો કે ચાંદીના વાસણમાં દહીં આગલે દિવસે મોરવવામાં આવતું) સાથે પૈસાનું કવર - જમાઈ અને કુંવારીકાને આપે છે.

જાન નોતરવાની રીત

આ અને કલવાની રીત બંને સાથે પણ કરે છે. કન્યાપક્ષની બધી સ્ત્રીઓ જાય છે. વરપક્ષમાં જમાઈ રાજને હાર, કલગી આપી પહેલા જાન (વરઘોડો) લઈ આવો એવું કહેવામાં આવે છે.

બ્રાહ્મણ અને કુંવારીકાને કવર આપવામાં આવે છે.

ઘરેણું ચઢાવવાની રીત

વરપક્ષ વારા વરઘોડો નીકળે તે પહેલા વરની મા, કાકી, કુઈ, મામી, માસી વગેરે સોનાનો સેટ લઈ કન્યાના મંડપમાં આવીને ચાંલ્લા કરી કન્યાને આપે છે.

નોંધ : જે સેટ દીકરીના માતા - પિતાએ માટલી પર મોકલેલો હોય તે જ સેટ લઈ આવે છે. હવે હાલમાં આ રિવાજ લગભગ નીકળી ગયેલો છે.

છાંટણીયાની વિધિ

જાન જ્યારે માંડવે આવે ત્યારે દીકરીના મામી વરબેડું લઈ મંડપમાં પ્રવેશ દ્વાર પાસે ઊભી રહે છે. દીકરી (કન્યા)ના ભાઈ વરબેડામાંથી નાળિયેર ઉચકી લઈ આંબાના પાનથી વરઘોડા વાળાને પાણીનો છંટકાવ કરે છે. પછી વરપક્ષવાળા મામીને - ભાઈને કવર આપે છે.

અરઘવાની રીત / હરખવાની રીત પણ કહે છે

મંડપના તોરણે આવેલા વરરાજાને કન્યાની મા પોખવા માટે જાય છે. આ વિધિને અરઘવાની રીત કહે છે. મંડપના પ્રવેશદ્વાર ઉપર બે પાટલી મૂકી વરરાજા અને તેમના સાહુભાઈને ઊભા રાખવામાં આવે છે. કુટુંબના કુવાજી હોય તો પણ વાંધો નહિ. વરરાજા અને સાહુભાઈને પગથી માથા સુધી સુતરથી બાંધીને રીત કરે છે. મહારાજ કરાવે છે પરંતુ ચાંલ્લો કરી, ઉતરતું પાણી પગ પર અને ચડતું કુંકુ થી પગ અને હાથ ધોયા પછી ડીચાવાળુ પાન મૂકી નાળિયેર, પૈસા, સોપારી અને કવર મૂકવામાં આવે છે અને સાહુભાઈને પણ રીત કરીને લાડવાનો ડબ્બો આપવામાં આવે છે. પોતાની લાગણી પ્રમાણે ગીફ્ટ આપે છે. પછી અત્રાહરણે કટકામાં હરખવાનો સામાન મૂકી જુવારના વાંકીયા ચાર દિશામાં ઓવારીને નાંખવા.

નોંધ : હરખવાના સામાનમાંથી તરાક કાઢી લેવી.

આ વિધિ પૂરી થયા પછી સાસુજી વરરાજાને અરીસામાં મોં બતાવી નાક ખેંચવાનો રિવાજ છે. પછી સાસુજી વરરાજાને પકડીને મંડપ (માયરા)માં લઈ જાય છે.

હસ્તમેળાપ

માયરામાં પ્રથમ વરરાજાને બેસાડવામાં આવે છે. અંતરપટની શાલ વરપક્ષવાળા લાવે છે. કન્યા તૈયાર થઈને માયદેવ પાસે બેસાડવામાં આવે છે કન્યાના પધરામણીનું મહારાજ કહે છે. ત્યારે મામા કન્યાને કવર આપે છે અને માયરામાં લાવે છે. સાથે કન્યાની બહેન રત્નદિપક લઈ સાથે માયરામાં આવે છે. બાજુમાં દિપક લઈ બેસે છે.

નોંધ : રત્નદિપક બનાવવાની રીત : ઘઉંનો લોટ અને પાણીથી લોટ બાંધી દિવાનો વાડકી જેવો આકાર આપી કાસાની થાળીમાં બનાવે છે. તેમાં ચોકડી પડે તેટલી લાંબી બે દિવેટ સુતર કે રૂની બનાવી મુકવી.

કન્યાની મા કાળી ગાંઠી લઈને ગળામાં થાળી વાંજત્રો (લગ્ન થાય એટલે) પહેરાવે છે કે બાંધે છે.

સાત પેઢીના સંબંધો

લગ્ન થાય એટલે માયરા પાસે વર - કન્યાના પિતા પાસે મહારાજ ગણપતિ પૂજા કરાવી સાત સોપારીની પૂજા કરાવે છે.

કન્યા પક્ષવાળા વર પક્ષના બ્રાહ્મણને કવર દક્ષિણામાં આપે છે. પછી વર પક્ષવાળા કન્યાપક્ષના બ્રાહ્મણને દક્ષિણામાં કવર આપે છે.

કન્યાદાન

આ વિધિ કન્યાના મા - પિતા કન્યાનો હાથ વરરાજાના હાથમાં મૂકે છે. આજથી મારી દીકરી તમને સોપી, જતન કરજો, સાચવજો કહે છે. મા - પિતા જનસનું કન્યાદાન કરે છે. સગા - સંબંધીઓ પણ પોતાની લાગણી અનુસાર કન્યાને કન્યાદાન કરે છે.

મંગળકેરાની વિધિ

મંગળકેરા ફરતી વખતે યજ્ઞને પ્રજ્વલિત કરી વર કન્યાને મંગળ કેરા ફેરવે છે. કન્યાનો ભાઈ દરેક કેરા વખતે બેનનાં હાથમાં પાન અને ઉભારો મૂકે છે. પહેલા ત્રણ કેરામાં કન્યા આગળ હોય છે. છેલ્લા કેરામાં વરરાજા આગળ હોય છે.

સપ્તપદી

આ વિધિમાં બ્રાહ્મણ સાત પ્રતિજ્ઞાની વિગતવાર સમજ આપે છે. ચોખાની સાત ઢગલી કરવામાં આવે છે. વારાફરતી પ્રતિજ્ઞા કરે તેમ તેમ એક એક ઢગલીને અંગૂઠાનો સ્પર્શ કરવામાં આવે છે.

અંગૂઠા ચાપણી

માયરામાં સપ્તપદીની રીત પૂરી થાય એટલે કન્યાનો ભાઈ વરરાજાનો અંગૂઠો દાબે છે. આ વિધિમાં વરપક્ષે કન્યાના ભાઈને કવર આપે છે.

સેવ ખાવાની રીત

વર - કન્યાને માયદેવ પાસે પગે લગાડવામાં આવે છે બેસાડીને એમને કંસાર (સેવ, લાડવો) ખવડાવવામાં આવે છે. કન્યાના માતા - પિતા પોતાની લાગણી અનુસાર જમાઈને ગીફ્ટ આપે છે. ત્યાર બાદ વર-કન્યાને ખૂબ જ પ્રેમથી ઠાઠથી જમાડવામાં આવે છે આગ્રહ કરીને જમાડવામાં આવે છે.

વિદાયની રીત

વર પક્ષને કન્યા પક્ષવાળા કન્યાને આપવાની દરેક વસ્તુઓ માંડવામાં મૂકે છે. સેવ - પાપડના ડબ્બા, તાંબાનો ઘડો, વેલણ (લાલ) પાછલુ ખાવુનો ડબ્બો, સેવ, ચેવડો, દરનો લાડવો, ચણાનો લાડવા, તલ્લીયાનો લાડવો આપવામાં આવે છે.

કન્યાની કપડાની બેગ, ગીફ્ટ વગેરે મૂકવામાં આવે છે.

વર - કન્યા પાસે કુંકુની થાળીમાં હાથ પલાળીને બારસાખની બંને બાજુ હાથના છાપા લગાડવામાં આવે છે. (મારવામાં આવે છે)

છેડાવાટીનો ડબ્બો નાનો લે છે તેમાં કોપરાની વાટી અને દળેલી ખાંડ (સાકર) ભરીને દીકરીને આપવાનો રિવાજ છે.

ચાવલ સૂપડાની રીત

મંડપના પ્રવેશદ્વાર ઉપર વર - કન્યા આવે ત્યારે બ્રાહ્મણ કન્યાને સૂપડામાંથી ઉભારો આપે છે તે ઉભારો કન્યાએ પાછળ જોયા વગર મંડપ પર વધાવે છે.

પછી કન્યાના પિતા કાંસાની થાળીમાં કુંકુ ભરી વેવાઈને આપે છે અને કહે છે કે મારી દીકરી તમને સોપું છું ધ્યાન રાખજો.

કન્યાની માતા નામણદીવો વેવણને આપે છે. મારી દીકરી તમને સોંપી છે. ભૂલ થાય તો માફ કરજો એનું જતન કરજો.

આમ દીકરીની વિદાય થાય છે કન્યા પોતાના ભાઈને, ભાઈ હું સાસરે જાઉં એમ કહે છે. ભાઈ મંજુરી આપે છે. માતા - પિતા - કુટુંબીઓ, ભાઈ કન્યાને તોરણ સુધી મૂકવા જાય છે.

કન્યા પક્ષમાં : કન્યાવિદાય પછી કુઈ બા માયદેવ માટલા ખસેડવાની રીત કરે છે. ચાર વખત માયદેવ માટલા જગ્યા બદલે છે પછી તેમાંથી માયદેવ માટલા માંથી લાડવા - કવર - સાડી બધુ કુઈબાને આપી દેતા હોય છે.

વર પક્ષમાં : માયદેવ માટલા ખસેડવા પહેલા વર - કન્યા પગે લાગે છે કોડી થી એક - બેકી રમાડે છે. છેડા છોડવાની રીત થર - કાકણ ઉતારે છે.

આ વિધિ પૂરી થયા બાદ કુઈ બા પાસે માયદેવ માટલા ખસેડવાની રીત કરાવે છે. બધીજ વસ્તુઓ કુઈબાને આપી દેતા હોય છે.

દશિયાની વિધિ

લગ્ન પછી પહેલી વાર દીકરી જમાઈ પિતાના ઘરે આવે છે. ખૂબ જ આગતા સ્વાગતા કરવામાં આવે છે. વિદાય વખતે ગીફ્ટ આપીને વિદાય કરે છે. નોંધ : જે વરસે લગ્ન, જનોઈ જેવા શુભ પ્રસંગ ઘરમાં થયા હોય તે વરસે શ્રાદ્ધ પક્ષમાં શ્રાદ્ધ થતું નથી.

જનોઈ વિધિ

જનોઈ એટલે “યજ્ઞોપવિત સંસ્કાર” આપણા સોળ સંસ્કારો આવે છે તેમાંનું આ એક સંસ્કાર આપવાની વિધિ છે.

ઘરમાં પુત્ર જન્મે તે વરસથી જ દાદા, દાદી, મા - બાપને જનોઈનો ઉમંગ હોય છે. પુત્ર આઠ વરસનો થાય એટલે જનોઈની ચર્ચા ચાલે છે.

જનોઈ આમ એકી વરસ હોય તે મુજબ દેવાય છે પરંતુ આઠમાં અને બારમાં વરસે પણ જનોઈ દેવાય છે. કહેવાય છે કે કૃષ્ણ ભગવાનને આઠમાં વરસે અને રામ ભગવાનને બારમાં વરસે જનોઈ આપવામાં આવેલ હતા તે અનુસાર માનવામાં આવે છે.

પ્રથમ જનોઈનું મુલ્ત કઢાવવું. કંકોત્રી છપાવવી, કુળદેવી, ઘરના મંદિરમાં આમ પાંચ કંકોત્રી ભગવાન માટે રાખવી, પછી મોસાળમાં, કુટુંબમાં, મિત્રવર્તુળમાં કંકોત્રી આપવાનો રિવાજ છે.

ત્રીજી વરઘથી મંડપમુલ્ત - ગીતો ગવડાવવાનો રિવાજ છે.

જનોઈના દિવસે ઉકરડી નોતરવી, ગોરમટી લાવવી, માયદેવ માટલો વગેરે, શાંતક કરવી તે વિધિઓ કરવી. અગાઉ લગ્નની વિધિમાં આપેલ છે વાનો કુઈ બા પાસે લેવડાવવો. ગ્રહશાંતક પૂરી થયા બાદ કુઈ બા મુંજીયાનું મુંડન કરાવવાનો રિવાજ છે. ખોળામાં બેસાડી વાળ (મુંડન) કરાવે છે. કુઈ બાને કવર આપવામાં આવે છે. હજામને પણ કવર આપવામાં આવે છે.

મુંડન થયા પછી બ્રાહ્મચારી કપડા બ્રાહ્મણ પહેરાવે છે. મુંજીયો વડીલો પાસે ભિક્ષા માંગે છે. કાંસાની થાળીમાં ભિક્ષા આપે છે. બ્રાહ્મણ શાલ ઓઢાડીને મુંજીયાને ગાયત્રી મંત્ર આપે છે. (શીખવાડે છે) પછી મુંજીયાને સ્નાન કરાવીને મામા - મામી મુંજીયાને તૈયાર કરે છે. કપડા, બૂટ, હાર, કલગી, લોટી, લાકડી વગેરે આપે છે. લાલ શાલ ઓઢાડીને મંડપમાં લાવે છે.

નોંધ : જનોઈની વિધિમાં બ્રાહ્મણ બાજ ઉપર પુસ્તક, પૈસા, ચપ્પુ, અસ્ત્રો વગેરે મૂકે છે. મુંજીયાને એક વસ્તુ ઉપાડવામાં કહેવામાં આવે છે.

પછી મુંજીયાને વાજતે ગાજતે ગામના પાદરે કે ચાર રસ્તા સુધી લઈ જઈ ચાચર પુંજીને મુંજીયાને દોડવાનું કહેવામાં આવે છે. મામા તેની પાછળ જઈને પકડે છે. પાછા ઊંચકીને શાલ ઓઢાડીને (છત્ર) બનાવીને લાવે છે. આ એક વિધિ છે. પહેલાના સમયમાં ગુરુકુળ ભણવા જતા, ભણીને નિપૂણ થયા બાદ મામા તેડવા જતા.

આમ મુંજીયો મંડપમાં આવીને બધા વડીલોને પગે લાગે છે. આશીર્વાદ લે છે. પછી પ્રીતીભોજન હોય છે.

લગ્નની જેમ જ માયદેવ માટલા કુઈઓ પાસે ખસેડવામાં આવે છે. આમ જનોઈનો પ્રસંગ પણ સંપન્ન થાય છે.

સીમંત વિધિ

આ વિધિને સોળ સંસ્કારોમાં “ ગર્ભધારણ સંસ્કાર ” પણ કહે છે.

શ્રીમંત વિધિમાં વહુને પાંચમો મહિનો (ગર્ભધારણ કરેલને પાંચમાં મહિના ચાલતો હોય ત્યારે) અથવા સાતમાં મહિનામાં વિધિ કરવામાં આવે છે.

બ્રાહ્મણ પાસે મુહૂર્ત જોવડાવીને સારો દિવસ - મુહૂર્ત જોઈ તૈયારી કરવામાં આવે છે.

મુહૂર્તની તારીખ નક્કી થાય તેના બે - ત્રણ દિવસ પહેલા વહુને સુપડે લેવા મોકલવામાં આવે છે. આ વિધિ અનાવિલ જ્ઞાતિમાં રવિવાર અને મંગળવારે જ કરે છે. જે દિવસે સીમંત હોય તે દિવસે સવારના પહેલા પહોરમાં (વહેલી સવારે) સમય અનુસાર સુપડા લઈને આવે છે.

દીકરીના પિતા દીકરીને લાગણી અનુસાર વસ્તુઓ (ગીફ્ટ) આપે છે. આમ હવે સુધારા થયા છે પરંતુ વર્ષોથી ચાલતી આવેલી પ્રથા પ્રમાણે દીકરીના પિતા દીકરીને ગીફ્ટ આપે છે.

- દીકરીને (ઘરેણા) સોનાની વસ્તુઓ (સગવડ પ્રમાણે)
- જમાઈ માટે પણ સોનાની વસ્તુઓ લે છે. (સગવડ પ્રમાણે)
- દીકરીને સાડી, પૂરી, વડા, લાડવા
- માથુ ઘોવાનું વાસણ (પવાલી) લેતા હતા. • ઘરનું વાસણ
- સગાબહાલા માટે વાસણ આપવામાં આવે છે.
- ઉંબર પરનું કવર • બ્રાહ્મણનું કવર • કુવારીકાનું કવર
- બુહેરિયાનું કવર (દિયર માટે વિધિમાં અપાતું કવર)
- ચાદર ઉપર કવર • પહેલા પગલાનું કવર
- તાંબા ફૂંડીનું કવર • સુખડું
- મોઢનું કવર (માથે જે મોઢ પહેરે તેનું કવર)

પાન, સોપારી, મીઠાઈ, કેળાનો કાતરો (મીઠાઈ ન હોય તો લાડવા પણ ચાલે)

છોકરાવાળા પક્ષ તરફથી સીમંતવિધિમાં લાવવાની વસ્તુઓ :

- ખરેલુ નાળિયેર • ઘાડવો (માટીનો)
 - મોઢ • માથે ઓઢાડવાની સાડી / ઓઢણી
 - સવા શેર ચોખા, સોપારી • સીમંતની રાખડી
- ઘાડવો છોકરાવારા તૈયાર કરતા હોય છે. ઘાડવામાં સવાશેર, ચોખા, પૈસા - સોપારી મૂકી ભરી દેવા તેના ઉપર ખરેલું નાળિયેર સરસ કટકા

(ઓઢણી) થી બાંધી દેવું. વિધિમાં સાચવીને કરવાનું હોય છે એટલે વ્યવસ્થિત બાંધી સાચવીને રાખવું.

- સ્ત્રીમંતની રાખડી નણંદ લાવે છે અને બાંધે છે.
- બુંદેટિયાની રીત : (ટુવાલને વીંટીને રાખે છે) દિયર કરે છે.
- ખોળો ભરવા માટે અખોમટ સ્ત્રી જોઈએ છે.

અખોમટ : જે સ્ત્રીને કસુવાવડ કે છોકરું ગુજરી ન ગયેલું હોય તેવી સ્ત્રી.

- પાથરવા સાડી (બે-ત્રણ) જોઈએ પગલાં પાડવા માટે.

વહુ પિયરથી આવે ત્યારે પહેલું પગલુંએ કવર મૂકે છે. પછી સાડી પાથરે છે. તેના પર ફૂલથી ડેકોરેશન કરે છે. ડામણ ડગલા ભરે છે. જેમ ડગલા માંડે છે તેમ છૂટા પૈસા મૂકતા જાય છે પછી ઉંબર પૂજે છે.

હોલ કે ઘરમાં પ્રવેશ બાદ બ્રાહ્મણ ગણપતિ પૂજા કરાવે છે. નણંદ જમણા હાથે ભાભીને રાખડી બાંધે છે. ત્યારબાદ ખોળો ભરવાની રીત થાય છે. ખોળો ભરનાર બંને સામ સામે બાજઠ ઉપર બેસાડવા. ચાંદલો કરી, ઘાડવો જે તૈયાર કરેલો હોય તે ખોળામાં મૂકે, પૈસા, સોપારી, કવર, ઘાડવો મૂકવો. સાચવીને પાછો ખોળો ભરનારમાં ખોળામાં મૂકવો. ચાર વખત સામ સામે રીત કરવી.

ખોળામાંની દરેક વસ્તુ સાસુજીને આપવી પગે લાગવું. સાસુજી, વહુને સાડી કે ગીફ્ટ આપે છે.

બુંદેટિયાની રીત : ખોળાની વિધિ પછી આ રીત દિયર કરે છે. બ્રાહ્મણ દિયરને ચાંદલો કરે છે. પછી ટુવાલને આમળો વાળીને પહેલા દિયર ભાભીને ચાર વખત વાસામાં મારે છે. પછી ભાભી દિયરને ચાર વખત વાસામાં મારે છે. દિયરને બુંદેટિયાનું કવર આપવું.

નોંધ : પિયર દૂર હોય તો પિયરના સગાને ત્યાં ઘાડવો મૂકી આવવો.

ડિલીવરી થયા પછી છઠ્ઠીના દિવસે ઘાડવામાંથી ચોખા લઈ ખીચડી બનાવીને ખાવામાં આવે છે. ખવડાવવી, નાળિયેર પણ કોપરું કાઢી ખાઈ જવું.

અગિયાર દિવસે માથું ઘોયા પછી નવડાવવાળા બેનને ઘઉં, પૈસા, ગોળ આપવો.

નોંધ : છઠ્ઠીના દિવસે સવારે કુઈ કાચા દોરડા બાંધે છે સાથે ગોદડી, કપડા અને ચાંદીની વસ્તુઓ આપી શુકન કરે છે. છઠ્ઠીના દિવસે સાંજે ઘોડિયા પાસે પાટલો મૂકી કોરો કાગળ, કોરો કટકોને પાથરી, બોલપેન, કોરા રૂમાલ, કંકુ, ચોખા, સોપારી મૂકવામાં આવે છે.

આમ સીમંત વિધિની રીત પછી બાળકના રમાડવા સુધીની રીત દર્શાવી છે.

અગિયાર કે એકવીસ કે સવા મહિને બાળકને રમાડવાની વિધિ કરવામાં આવે છે. નામકરણ પણ કરે છે.

છોકરાવાળા પથ-પારણા લઈ આવે છે, ઝોળી, ૧૧ જોડી કપડા, લાલ નાળાછડી, લાગણી અનુસાર ઘરેણા (સોના કે ચાંદી). આમ રમાડવાની માટેની વિધિ સંપન્ન થઈ કહેવાય.

બાળકને જન્મ થયા પછી માતાને જે દવા સ્વરૂપે જે આપવામાં આવે તેની માહિતી આપું છું.

સવારે બ્રશ પછી નરણો કોઠે (ભુખ્યા પેટે) બોર ફાકવા માટે આપવામાં આવે છે જે કરિયાણાની દુકાને મળતો હોય છે તેના નાના ટુકડા કરવામાં આવે છે બારે ફાકતી વખતે દાંતને ન લાગે તેની કાળજી કરવી. (હવે ખાલી કેપ્સુલની અંદર ભરીને બોરની ગોળી પણ ઘણા મોટા શહેરોમાં મળે છે) પણ ફાકવામાં આવે છે.

ત્યાર બાદ અડધો કલાક બાદ અસારિયો જે કરિયાણાની દુકાને મળતો હોય છે તે આપવામાં આવે છે.

પછી અડધો કલાક પછી શીરો આપવામાં આવે છે બદામ, કાજુ, અખરોટ સરખા પ્રમાણમાં લઈ વાટી લઈને ગરમ દૂધમાં નાંખી સાકર નાંખીને પણ લઈ શકાય છે.

હવે સવારથી ગળ્યુ ખાધું હોય તો ગરમ નાસ્તામાં મેથીની ભાજનો ભૂકો કે કાંદાનો ભૂકો ખાઈ શકાય તેનાથી બાળકને પણ સારુ રહે.

સવારે કોપરું અને ઉપર ગોળ મૂકીને પણ ખાય શકાય છે.

આખા દિવસમાં સુવાનું ઉકાળેલું પાણી જ પીવા માટે ઉપયોગ કરે છે. રાગીનો લોટ, નાગલીનો લોટનો ઉપયોગ કરી શકાય. ભાખરી કે રોટલીમાં

અજમો નાખીને બનાવીએ તો વાયુ પ્રકૃતિ ન રહે.

શરીરને માલીશ પણ કરાવવું જરૂરી છે. મુખવાસમાં પણ સુવા, અળસી, તલ, અજમો, વલીયારી, કોપરાની છીણ, લીંબું - મીઠું નાંખીને શેકીને બનાવવો, જુદુ શેકીને પણ બનાવી શકાય.

બાળક માટેની કાળજી લેવા માટે :

સવારે માના દૂધમાં કે ગાયના દૂધમાં કેસરિયો ગોળી બોળી રાખવી, આંગળીથી વાટીને આપી શકાય. ત્યાર બાદ બોર જે ઘણી જગ્યા (વૈદિક દવાવાળાને) ત્યાં મળે છે અથવા ઘણા ઘરે પણ બનાવે છે. આ બોર કલ્પનાબેન પણ બનાવે છે જેમને જોઈતો હોય તો કોન્ટેક નંબર આપેલ છે.

બોરના બે - ત્રણ લસરકા ઘસીને ચમચીમાં લઈને બાળકને પીવડાવે છે. બોર ઘસીએ ત્યારે જાયફળનો એક લસરકો અને મોટી હરડેનો એક લસરકો કરીને સાથે આપવામાં આવે છે. ઘણા કાજુ - બદામ - સુવર્ણ ઘસીને એક એક લસરકો બાળકને પીવડાવે છે.

જેમ જેમ બાળક મોટું થતું જાય તેમ તેમ લસરકા વધારતા જાય છે.

બાળકને ૨૧ દિવસ થયા પછી ઘીના ત્રણ ટીપાં ત્યારે મધનું એક ટીપુ બંને ચમચીમાં મીક્ષ કરી બાળકને ચટાડે છે. ઘણા બધાં ડોક્ટરો બધી વસ્તુઓ બાળકને આપવા ના કહે છે એટલે પૂછીને આપવું.

બાળકને પણ માલીશ કરવું જરૂરી છે. ઓઢણીમાં બાંધીને સુવડાવે છે.

હું અને મારી મિત્ર કલ્પના આશા રાખીએ કે આ ચોપડી તમને ઉપયોગી થશે. કંઈક પણ ભુલચુક હોય તો માફ કરશો. વધુ માહિતી તમારી પાસે હોય તો જણાવશો અમને પણ ખબર પડે.

આભાર...

લિ.

બીના કમલેશ દેસાઈ
ઓલગામ-ગિંટડી

કલ્પના રાજેશ દેસાઈ
ધમડાચી

શુભ પ્રસંગે અનાવિલોમાં અપાતો દરનો લાડવો

રીત : માપ :

- ૨૦ કિલો - છડેલા ઘઉંનો ગગરો લોટ
- ૧૫ કિલો - ચોખ્ખુ ઘી
- ૨૦ કિલો - ખાંડ
- જોઈતા પ્રમાણમાં - એલચી પાવડર
- જોઈતા પ્રમાણમાં - સાકર (પાસા)

૧) ચણાનો લાડવો

- અઢી કિલો - ચણાનો ગગરો લોટ
- અઢી કિલો - ઘી
- અઢી કિલો - ખાંડ
- જરૂર પ્રમાણે એલચી

૨) માપ

- ૮ કિલો
- ૫ $\frac{૧}{૨}$ કિલો
- ૭ કિલો
- ૫૦ ગ્રામ

પાનસેરનો લાડવો કરવો હોય તો

- ૧ કિલો - લોટ
- ૧ કિલો - ખાંડ
- ૧ $\frac{૧}{૨}$ કિલો - ઘી

તલીયુ ખાવું : ગોળપાપડીની જેમ બનાવી લાડવા બનાવવા.

- ૨ $\frac{૧}{૨}$ કિલો - ઘઉંનો લોટ ૭૫૦ ગ્રામ - તલ
- ૨ $\frac{૧}{૨}$ કિલો - ગોળ ૧ કિલો - ઘી

રવા - મેંદાની પુરીનું માપ :

માપ - ૧

- ચાર વાડકી રવો
- અડધી વાડકી મેંદો
- એક ચમચી ઘઉંનો લોટ

માપ - ૨

- ૫ કિલો - રવો
- ૨ $\frac{૧}{૨}$ કિલો - મેંદો
- ૨ $\frac{૧}{૨}$ કિલો - મોણા
- ૩ કિલો - ઘી તળવા માટે

મુઠી પડતું ઘીનું મોણા, ગરમ પાણીથી લોટ બાંધવો, ઘીમા તાપે તળવું.

: અનંતની યાત્રા :

જન્મ અને મૃત્યુ તો નિશ્ચિત જગમાં
કેટલું નહિ પણ કેવું જીવ્યા તે યાદ રહે.

પરમાત્માથી વિખૂટો પડી ઈલલોકમાં આવેલો જીવ
પરમાત્માને જઈ મળે; એટલે વિષાદ કે વેદના ન હોય.
માત્ર તેના આત્માની શાંતિ સદ્ગતિની પ્રાર્થના.

મૃત્યુ થાય એટલે સમય નક્કી કરી સગાં સંબંધીને જાણ કરી દેવી.

મનુષ્યનો દેહ વિલય થાય પછી જમીન ઉપર પાણીથી (ગંગાજળ
હોય તો તે નાખી) પોતું મારવું. પછી ત્યાં હીંચકો અથવા પાટલા ગોઠવી દેવા.
તેના ઉપર ગરમ ઘાબડો મૂકવો.

મૃતદેહને નવડાવવું (પાણીમાં શક્ય હોય તો ગંગાજળ) અથવા સ્પંચ
પણ ચાલે. કોરા કપડાં પહેરાવવા, હીંચકા ઉપર ઉત્તર દિશા તરફ માથું રાખી
સુવડાવવા. પુરુષ હોય તો શાલ ઓઢાડવી. પીતાંબર પણ ચાલે. સ્ત્રી હોય તો
સાડી ઓઢાડવી. સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી હોય તો સૌભાગ્યનો શણગાર કરવો.
પિયરની સાડી પણ ઓઢાડે છે. વિધિવા સ્ત્રી હોય તો સફેદ કપડાં પહેરાવવા.
સૌને સ્મશાને લઈ જવાનો સમય પણ આપી દેવો. માથા આગળ દીપ પ્રાગટ્ય
કરવું. ધૂપસળી પણ સળગાવવી.

કફન - ટોયડી - માટીનો ઘડો - કોડીયું - ભાત - સુખડનાં હાર -
ફૂલનાં હાર - પંચઘાતુ - પાન વગેરે મંગાવી લેવું.

અગ્નિસંસ્કાર કરનાર ભાઈએ સ્નાન કરી પીતાંબર કે અબોટિયું
પહેરી લેવું. જનોઈ પહેરવી. ઠાઠડી ઊંચકનાર બીજા સગાએ નાહી અબોટિયું
પહેરી લેવું. ટોયડી ઊંચકનાર છોકરાએ નાહી લેવું. પૌત્ર કે દોહિત્ર ટોયડી
ઊંચકે છે:

મૃતદેહને ઠાઠડી ઉપર સુવડાવી કફન ઓઢાડી દેવું. ફૂલ - હાર તથા
છેવટે ફૂલની ચાદર ઓઢાડવી. ચોખાના લોટમાં દૂધ - જવ - તલ - નાંખી છ
પીંડ બનાવવા પહેલો પીંડ મૃતદેહનાં હાથમાં મૂકવો. બીજો પીંડ ઠાઠડીની નીચે
મૂકવો. ત્રીજો પીંડ ઘરનાં ઉંબર ઉપર મૂકવો. સ્મશાને જાય ત્યારે આ બે પીંડ
સાથે લઈ લેવા. ચોથો પીંડ વિસામા આગળ મૂકવો. તે ત્યાં જ રહેવા દેવો.
પાંચમો પીંડ ચિતામાં મૂકવો. છઠ્ઠો છેલ્લો પીંડ બાજુ ઉપર રાખવો.

ઘરની પુત્રવધૂ અગ્નિ બહાર લાવે અને ટોયડીમાં મૂકી દે. ઘરમાં
ઠાઠરી બહાર કાઢે ત્યારે માથું આગળ રાખવું. ઘરનાં સગાં ઠાઠડી ઊંચકે. પછી

ગમે તે ઊંચકે. ટોચડી લઈ પૌત્ર કે દોહિત્ર આગળ ચાલે. વિસામાથી પગ આગળ લેવા, વર્ષો પહેલાં ઠાઠડી ઊંચકી સ્મશાન સુધી જતા હતા. હવે સાધન દ્વારા લઈ જાય. કફન સાથે સવા રૂપિયો બાંધે તે સ્મશાનમાંથી પાછો લઈ આવવો. શ્રાદ્ધ ક્રિયામાં ઉપયોગમાં લે. નનામી બાંધે ત્યારે કુહાડી - દાંતરડું છરી બાંધે.

સ્મશાનમાં દક્ષિણ તરફ માથું મૂકવામાં આવે. ઘી ચોપડવામાં આવે. પછી ઘરથી લાવેલ અન્નિ છાણાં પર લઈ ત્રણ આંટા ફરી માથા આગળ મૂકી દે. બળી રહે પછી ચોખાનો સ્વસ્તિક બનાવવો. મધ્યમાં દોરયામાં પાણી - દૂધ ભરી મૂકવો. છદ્ધો પીંડ-પણ મૂકી દેવો, દાંતરડું કે કુહાડી વડે અવળે મુખે છેદ કરી ઘરે પ્રયાણ કરવું.

સામ્રગી : ઘી - દૂધ - તુલસીનો સૂકો છોડ - સુખડનાં છોડા - ભાત.

નોંધ : બાળકનું મૃત્યુ થાય તો અન્નિદાહ ન આપતાં જમીનમાં દાટવામાં આવે છે.

: સૂતક :

પાંચ અથવા સાતમે દિવસે સૂતક કાઢવું. બધાએ માથું ધોવું. અન્નિ સંસ્કાર કર્યો હોય તેણે વાળ કાઢી નાખવા. ચાદર - ચારસા - પડદા ધોવો. આખા ઘરમાં પોતા મારવા.

: બેસણું :

રવિ - મંગળ - પંચક સિવાયનાં દિવસે બેસણું રાખવું. પિયરપક્ષમાં પણ આ વિધિ હોય. હાલનાં સમયમાં બન્ને પક્ષનું બેસણું સાથે જ રાખી લેવામાં આવે. બહુમાળીમાં રહેતા હોવાથી કોઈ વાડીમાં બેસણું રાખે.

: દશાહ :

શ્રદ્ધાથી કરો એ જ શ્રાદ્ધ. શ્રાદ્ધ ક્રિયા કરનારે પોતાના પૈસાથી કરવી. મા - બાપના પૈસા શ્રાદ્ધ પછી લઈ શકાય. સૌથી પહેલા દશાહનું શ્રાદ્ધ કરવામાં આવે. દરરોજનો એક પિંડ મૂકવો જોઈએ કિંતુ કલયુગમાં શક્ય ન હોવાથી દશાહને દિવસે દશ પિંડ મૂકાય. વિષ્ણુ પૂજન તથા તર્પણ વિધિ થાય. ૧) પહેલો પિંડ માથાનો, ૨) બીજો પિંડ આંખ-કાન-નાક-મોઢું, ૩) ત્રીજો પિંડ ગળા-હૃદય-ખભા, ૪) ચોથો પિંડ નાભી-લિંગ-ગુદા અને કેડનો, ૫) પાંચમો પિંડ ઉર-જાંઘ-પગ, ૬) છઠ્ઠો પિંડ દાંત-નખનો, ૭) સાતમો પિંડ લોહી-માંસ-હાડકાં-નસનો, ૮) આઠમો પિંડ આંગળી-પગની પાટલી - વીર્યનો, ૯) નવમો પિંડ આખા અંગનો, ૧૦) દશમો પિંડ ભૂખ-તરસનો.

આ વિધિ ઘર આંગણે કરાય. તલ - જવની અંજલી આપવી.

: અગિયારમું :

આ સૌથી લાંબી વિધિ છે. મોટા તીર્થ અથવા નદી કિનારે જ્યાં મહાદેવનું મંદિર હોય ત્યાં વિધિ કરવી.

સૌ પ્રથમ દેવો અને નદીનું તર્પણ કરવું. વિષ્ણુ ભગવાનની પૂજા. વિષ્ણુ ભગવાનની આઠ રાણીઓ. (૧) રૂક્ષ્મણી (૨) સત્યભામા (૩) જાંબુવતી (૪) સત્યા (૫) કાલિન્દી (૬) મિત્રવૃદ્ધ (૭) લક્ષ્મણા (૮) ચાણુદાસીની સ્થાપના કરવી. પછી મૂર્તિઓનું સ્થાપન અને વિષ્ણુનું શ્રાદ્ધ કરવું દુર્ભરણ પ્રાયશ્ચિત કરવું. ગાય અને બ્રાહ્મણની પ્રાર્થના કરવી.

બ્રાહ્મણ હેમાદ્રીનું વચન કરે તે સાંભળવું અને દશવિધિ સ્નાન કરવું (૧) ભસ્મ (૨) ગાયનાં છાણાં (૩) ગાયનું છાણ - મૂત્ર - ગાયનું દૂધ (૪) ગોરજ માટેનું (૫) સપ્તધાન્યનું (૬) સોપારીનું (૭) ઔષધીનું (૮) સોનાનું કે પૈસાનું (૯) ગંગાજીનું (૧૦) ચોખ્ખા પાણીથી સ્નાન કરવું.

સ્નાન પછી સત્પેશ પૂજન કરવું. પછી ઉત્તરાંગ વિષ્ણુ શ્રાદ્ધ. પછી મુખાવલોકન કરવું. પંચદેવનું સ્થાપન કરવું. (૧) બ્રહ્મા (૨) વિષ્ણુ (૩) રૂદ્ર (૪) યમ (૫) તત્પુરુષ. નેવેદ્ય તરીકે અનાજનું નેવેદ્ય હોય છે. બ્રહ્મા = ઘઉં, વિષ્ણુ = ચોખ્ખા, રૂદ્ર = મગ, યમ = અળદની દાળ, તત્પુરુષ = સફેદ તલ. આ પ્રમાણે નેવેદ્ય આવે. બીજી વખત સ્નાન કરવા જવું.

સ્નાન પછી એકાદશ વિષ્ણુ શ્રાદ્ધ કરવું અને પિંડ મૂકી પૂજા કરી જલધારા કરવી. ૧૧ પિંડ ઉપર એનું દાનનું પાણી મૂકવું. પંચદેવના સૂક્ત વાંચવા, તર્પણ કરવું. પાંચ પિંડ મૂકી પંચ શ્રાદ્ધ અને તર્પણ કરવું. દાનનો સંકલ્પ કરવો.

વૃષોત્સર્ગ એટલે વાછરડો અને વાછરડીનું પૂજન કરવામાં આવે છે આને નીલ પરણાવી વિધિ પણ કહેવાય. પ્રેત માતૃકાનું પુજન કરવું. પછી તેનો હોમ કરવો ગાય અને પોઠીયાનું પૂજન કરવું. મંગલકેરાની વિધિ કરી તર્પણ કરી બંનેને છોડી દેવા એનું દાન આપવું પડે વસ્ત્ર કે સોનાનું.

આદ્યશ્રાદ્ધ કરવું. મરનાર માણસનો ચટ બનાવી તેની પૂજા કરવી. એક પિંડ મૂકવો અને પૂજા કરવી. દાનનો અંકલ્પ કરવો.

ત્યારબાદ ષોડશ માસિક શ્રાદ્ધની વિધિ કરવી. તેમાં એક ચટ બનાવી ષોડશ માસિક શ્રાદ્ધનું પૂજન કરવું. ૧૬ પિંડ મૂકી તેનું પૂજન કરવું. અંજલી આપવી. ૧૬ દાનનો સંકલ્પો કરવો. છેવટે અગિયારમાંના પિંડ, ફૂલ બધું નદીમાં પધરાવી સ્નાન કરી ઘરે આવવું. ગાય, કૂતરા અને કાગડાનો વાસ મૂકવો.

નોંધ : આત્મહત્યા કે આકસ્મિક મૃત્યુ પામનાર માટે નારાયણ બલિ શ્રાદ્ધ કરવામાં આવે છે.

પોતાના ગોરમહારાજ કહે તે પ્રમાણે વસ્તુઓ લાવવી.

: બારમું :

બારમાની વિધિ ઘરે જ થાય છે. મુખ્ય પૂજન વિષ્ણુ પૂજન - તર્પણ થાય છે. પિતૃમાં ત્રણ પેઢીના પિતૃઓનું પૂજન થાય છે.

પહેલો ચટ (દર્ભનો બનાવે) જે મરનાર વ્યક્તિનો હોય તેનું પૂજન કરવું. બીજો ચટ મરનારના પિતાનો, ત્રીજો ચટ પિતામહનો (દાદા), ચોથો ચટ પરપિતામહનો (દાદાના પિતાનો) મૂકવો. પૂજન થઈ જાય એટલે પૂરી - દૂધપાક અને વડાનું દડીયામાં ભોજન કરાવવું.

પછીથી પિંડ બનાવવા એક પિંડ નૈઋત્ય ખૂણામાં અગ્નિનામના દેવનો મૂકવો. મરનાર માણસનો પિંડ નાળિયેર આકારનો કરવો. દાદા પરદાદાનો પિંડ મૂકવો. બધાનું પૂજન થાય પછી પિંડ કાપવાની વિધિ થાય.

નાળિયેર જેવો પિંડ હોય તે તાર વડે કાપવો. સોના અથવા ચાંદીનો તાર હોય, પિંડ કપાયા બાદ વડવા સાથે સંયોજન કરવું. મધ અને ઘી નાખી સંયોજન કરવું. બધા પિંડનું પૂજન કરવું. સગાં - સંબંધીઓએ પિંડ પર ફૂલ ચડાવવા. દત્તબાવની અને શાંતિપ્રાર્થના કરવી.

પિંડ અને ચટનું વિસર્જન કરવું. નદીમાં પધરાવી દેવું. સ્નાન કરી ગાય, કાગડા અને કૂતરાને વાસ મૂકવો.

નોંધ : આ વિધિ બાદ મૃત વ્યક્તિની ગણના પિતૃઓ સાથે થાય છે.

: તેરમાની વિધિ :

કરવડા એટલે માટીનું વાસણ જેમાં દૂધ અને પાણી ભરવું. વિધિને દિવસે મળસ્કે ગામને પાદરે (ચકલાંપર) મૂકી સ્નાન કરી લેવું.

સૌથી પહેલા પિતૃઓનું તર્પણ કરવું. વિષ્ણુનું પૂજન કરવું. લલિતા દેવીનું (તેર દેવી) પૂજન કરવું. કરવડા પર પૂજન કરવું. કરવડાને તુલસી ક્યારે મુકી હાથ - પગઘોઈ શ્રવણી શ્રાદ્ધ માટે સંકલ્પ - પૂજન આસન વિગેરે ઉપચારો કરવામાં આવે છે. દાનનો સંકલ્પ કરી દાન આપવામાં આવે છે.

- (૧) તીલપાત્ર : તાંબાની તરભાણી, તલ
- (૨) પદદાન : થાળી, વાટકી, લોટો, ચમચી, પવાલું
- (૩) સુવર્ણ દાન : યથાશક્તિ
- (૪) વસ્ત્રદાન : કપડાનું દાન
- (૫) શય્યાદાન : ખાટલો, ગોદલું, ઓશીકું, ચાદર, ચારસો
- (૬) ઉપદાન : ચંપલ
- (૭) છત્રીદાન
- (૮) પથિકદાન : જૂના કપડાં, ચંપલ, છત્રી, ડબ્બો.

દાન પછી યજમાને કપડાં બદલી ગણેશ પૂજન કરવું. બધા ભેગા મળી ભોજન કરવું. શ્રાદ્ધ ક્રિયા કરનારે પંચીયું પહેરવું. સીવેલું વસ્ત્ર પહેરવું નહિ.

નોંધ : કુટુંબમાં શુભ કાર્ય થઈ શકે એટલે સારો દિવસ - વાર જોઈ વરસીની વિધિ કરી દેવી.

ખાસ નોંધ : મરનાર માણસની પાછળ ગીતા અથવા ગરૂડ પુરાણ વંચાવવું જોઈએ.

નોંધ : માર્ગદર્શન માટે યાદી છે. પોતાના ગોર મહારાજ યાદી આપેજ છે.

: અગીયારમું સામાનની યાદી :

નાળિયેર - ૬	દરાખ - ૧૦૦ ગ્રામ
સોપારી - ૩૫૦ ગ્રામ	રૂ - ૧ રૂ.
અબીલ - ૧૦ રૂ.	દીવાસળી - ૧
તુલસી ૫૦ રૂ.	પીંડના ચોખા ૫૦૦ ગ્રામ
ડીચાવાળા પાન - ૨૦	સાકર ૧૦૦ ગ્રામ
અષ્ટગંધ - ૧૦ રૂ.	ગુગળ - ૫૦ ગ્રામ
કપુરગોટી - ૧ ડબ્બી	સુખડના છોડા - ૫૦ ગ્રામ
અગરબત્તી - ૧	ઘઉં - ૧ કિલો
સુતરનો દડો - ૧	પોંવા - ૩૦૦ ગ્રામ
જવ - ૨૦૦ ગ્રામ	સફેદ કાપડ - ૧ મીટર
તલ કાળા - ૫૦૦ ગ્રામ	બાજ - ૮ નંગ
તલ સફેદ - ૫૦૦ ગ્રામ	કોડીયા - ૩ નંગ
વાળો - ૫ રૂ.	હાર - ૧૦ નંગ
ચણાની દાળ - ૫૦૦ ગ્રામ	છૂટા ફૂલ - ૧૦ રૂ.
અડદની દાળ - ૫૦૦ ગ્રામ	ગુલાલ - ૧૦ રૂ.
મગની દાળ - ૫૦૦ ગ્રામ	મોસંબી - ૩ નંગ
તુવરની દાળ - ૨૫૦ ગ્રામ	સંતરા - ૩ નંગ
ધી - ૧ કિલો	સફરજન - ૩ નંગ
દૂધ - ૫૦૦	દાડમ - ૩ નંગ
છાણા - ૧૨ નંગ	જમરૂખ - ૩ નંગ
એલચી - ૧૦ રૂ.	કેળા - ૧ ડઝન
લવંગ - ૧૦ રૂ.	બરફી-પેંડા - ૨૫૦ ગ્રામ
બદામ- પિસ્તા	મગ - ૫૦૦ ગ્રામ
આલુ- અંજીર	ચોખા - ૨ કિલો
અખરોટ	કોપરાની વાટી - ૨ નંગ
અબીલ - ૧૦ રૂ.	લાલ કોસંબો - ૧ મીટર
કંકુ - ૧૦ રૂ.	દડીયા - ૧૫ નંગ

વસ્તુ	દશાહ	બારમું	તેરમું
તલ	૫૦ ગ્રામ	૧૦૦ ગ્રામ	૧૦૦ ગ્રામ
જવ	૫૦ ગ્રામ	૧૦૦ ગ્રામ	૧૦૦ ગ્રામ
કંકુ	૧ રૂા.	૧ રૂા.	૧ રૂા.
અષ્ટગંધ	૧ રૂા.	૧ રૂા.	૧ રૂા.
કાળી દરાખ	૧૦૦ ગ્રામ	એલચી ૧૦ ગ્રામ	
નાળિયેર	૧	૨	૨
સોપારી	૫	૧૭	૧૭
સુતરનો દડો	૧	૧	૧
પીંડના ચોખા	૨૫૦ ગ્રામ	૨૫૦ ગ્રામ	૧ કિલો
ઘી	૫૦ ગ્રામ	લવેંગ ૧૦ ગ્રામ	કપુર ગોટી - ૨
પંચામૃત	પંચામૃત	પંચામૃત	પંચામૃત
હાર નંગ	૨	સાકર ૨૫૦ ગ્રામ	અબીલ ૧ રૂા.
તુલસી	---	ખાંડ ૨૫૦ ગ્રામ	ગુલાલ - ૧ રૂા.
પાન	૩ નંગ	કેળા - ૬ નંગ	સાકર ૨૫૦ ગ્રામ
ઉનનો દોરો	૧ મીટર	ફળ - ૫ નંગ	એલસી ૧૦ ગ્રામ
નેપકીન	૨	પાન - ૧૫ નંગ	લવેંગ ૧૦ ગ્રામ
બે પંચીયા માટે	મલમલ-૯વાર	હાર - ૫ નંગ	ખાંડ ૨૫૦ ગ્રામ
છાશું	૨ નંગ	તુલસી	અગરબત્તી ૧
છૂટાં ફૂલ	૧૦ રૂા.	મધ+ઘી ૨૦ ગ્રામ	ઘઉં ૧ કિલો
દીવાસળી	૧	આદુની કટકી ૭	ચોળા ૬૦૦ ગ્રામ
		પીંડ કાપવા માટે	ચોળી ૬૦૦ ગ્રામ
		ચાંદીનો તાર વા. ૧	તુવર ૬૦૦ ગ્રામ
			વાલ ૬૦૦ ગ્રામ
			ઘઉં ૬૦૦ ગ્રામ
			ચોખા ૬૦૦ ગ્રામ
			દાળ ૬૦૦ ગ્રામ
			મગ ૬૦૦ ગ્રામ
			તલ ૬૦૦ ગ્રામ

દરરોજ = દડીયા ૧૦ નંગ, પૂરી ૧૦ નંગ, વડા ૧૦ નંગ, દૂધપાક ૫૦૦ ગ્રામ

શાંતિ પ્રાર્થના

હે નાથ, જોડી હાથ પાચે પ્રેમથી સૌ માંગીએ,
શરણું મળે સાચું તમારું એ હૃદયથી માંગીએ,
જે જીવ આવ્યો આપ પાસે ચરણમાં અપનાવજો,
પરમાત્મા એ આત્માને શાંતિ સાચી આપજો... ૨

વળી કર્મનાં યોગે કરી, જે કુળમાં એ અવતરે,
ત્યાં પૂર્ણ પ્રેમે ઓ પ્રભુજી આપની ભક્તિ કરે,
લક્ષ ચોર્યાસી બંધનોને, લક્ષમાં લઈ કાપજો,
પરમાત્મા એ આત્માને શાંતિ સાચી આપજો... ૨

સુસંપત્તિ, સુવિચાર ને સત્કર્મનો દઈ વારસો,
જન્મોજન્મ સત્સંગથી કીરતાર પાર ઉતારજો,
આ લોકને પરલોકમાં તમ પ્રેમ રગ રગ વ્યાપજો,
પરમાત્મા એ આત્માને શાંતિ સાચી આપજો,...૨

મળે મોક્ષ કે સુખ સ્વર્ગના આશા ઉરે એવી નથી,
દીઘૌ દેહ દુર્લભ માનવીનો ભજન કરવા ભાવથી,
સાચું બતાવી રૂપ શ્રી રણછોડ હૃદયે સ્થાપજો,
પરમાત્મા એ આત્માને શાંતિ સાચી આપજો...૨

માનવ તન આ છોડીને તે આપ દ્વારે આવ્યો,
કર્મના ઢગ હો ભલે પ્રભુ પુણ્યથી ઉગારજો,
અપરાધ માફ કરી સહુ અમ વિનંતી સ્વીકારજો,
પરમાત્મા એ આત્માને શાંતિ સાચી આપજો...૨